

Velja po pošti:
 Za celo leto naprej . K 28.—
 za pol leta 13.—
 za četrt 6.50
 za en mesec 2.20
 za Nemčijo celoletno . 29.—
 za ostalo inozemstvo . 35.—

V upravnistvu:
 Za celo leto naprej . K 22.40
 za pol leta 11.20
 za četrt 5.60
 za en mesec 1.90
 Za pošiljanje na dom 20 v, na mesec. — Posamezne šte. 10 v.

SLOVENEČ

Inserati:
 Enostolpna poltivrsta (72 mm):
 za enkrat po 15 v
 za dvakrat 13
 za trikrat 10
 za več kot trikrat 9

V reklamnih noticah stane enostolpna garmondvrsta 30 vinarjev. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja:
 vsak dan, izven tistih nedelje in praznike, ob 5. uri popoldne.

Političen list za slovenski narod.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah šte. 6/III.
 Rokopisi se ne vračajo; neuradna pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona šte. 74.

Upravištvu je v Kopitarjevih ulicah šte. 6.
 Sprejema naročnine, inserate in reklamacije.
 Upraviškega telefona šte. 188.

Današnja številka obsega 4 strani.

Ian Stapinski.

Ljubljana, 15. oktobra.

Se nikoli nismo Slovenci pri kakšni politični pomembni in, interese vsega Slovanstva zadevajoči prireditvi videli v svoji sredi zastopnikov kake poljske stranke. Zato je neprecenljivega pomena, da nas 17. oktobra, ko ustanovimo Vseslovensko ljudsko Stranko, obišče načelnik Poljske Ljudske Stranke, mož, kojega ime stoji danes v avstrijski javnosti v ospredju, ime, s katerim je v poljski politiki združen radikalen preobrat v demokratiško in slovansko smer.

Od nekdanj je poljsko politično življenje imelo znak aristokracije — politika je bila privilegij plemstva. Ne da se tajiti, da je ta gosposka politika za poljsko deželo marsikaj dobrega storila, aristokracija je imela smisla za deželo in za interese poljskega plemena v najožjem smislu, v prvi vrsti pa seveda za veleposeststvo. Ljudstvo se je do zadnjega časa smatralo za premalo izobraženo, sploh za izobrazbo nemogoče. Tisti, ki so od poljske politike kaj imeli, so bili patriciji, kmet in delavec pa sta, brez razločka ali Poljak ali Rusin, rotala dalje in kar pride za splošni razvoj avstrijske politike najbolj v poštev — poljska aristokracija ni umevala slovanskih težav, bila jim je celo večidel iz egoističnih nagibov, s stališča galske dobičarske politike nasprotna. Dosedanje poljske stranke so vedno podpirale protislovanski sistem in nemško-mažarski dualizem zoper Slované.

Proti temu je nastala v poljskem ljudstvu reakcija. Socialna demokracija pa ni veliko opravičila, ker je industrija v Galiciji na jako nizki stopinji in ker je ljudstvo globoko religiozno. Prvi uspešni poizkus demokratizacije ima svoj izvor v P. Stojalovskem. Demokratiška ideja je zbudila obnem slovansko. Kakor morajo pasti stanovi, morajo pasti razlike tudi med narodi in eden najznačilnejših pojavov v tem novem toku je bilo to, da se je začelo govoriti tudi o Rusinih, ki jih je poljska veleposestniška in plemenitaška politika smatrala za bitja nižje vrste. Začelo se je odslaj tudi pametno soditi o Rusiji.

V tem času nastopi Ian Stapinski, ki je mlad in velenadaren začel svoje politično delovanje v taboru Stojalovskega. Stojalovski je ponesrečil — bil je nestalen in njegove moči niso šle sporedno z njegovimi idejami in načrti.

Mož iz drugačnega lesa pa je bil Ian Stapinski, ki zdaj načeljuje Poljski Ljudski Stranki. Velenadaren, pa tudi energičen in dosleden. Dal je ljudski stranki šele trdno in konsolidirano obliko. Načela Poljske Ljudske Stranke se popolnoma strinjajo z načeli naše. Res je, da je izpočetka zoper njega in njegovo stranko delal del visokega poljskega klera, češ, kako je njegovo gibanje nevarno cerkvi in veri. Toda ta bojazen ni bila utemeljena z verskega, marveč samo iz konservativnega, aristokratskega stališča in da je temu bilo tako, se ni čuditi. Danes pa veliko duhovščine pripada Stapinskijevi stranki in celo duhovnik Pastor — izkušeni politik — je bil svojčas v tej stranki. Z verskega stališča se danes proti Poljski Ljudski Stranki ne da kovati nobeno orožje.

In to gibanje prodira dalje, osvaja si poljsko mladino. In preden je kdo kaj slutil, je Ian Stapinski posegel s svojo stranko v tok avstrijske politike ter spravi do sedanj nemško-poljski kurz iz ravnotežja. Stare birokratske pleše na Dunaju in v starodavnem Krakovu so se začele majati v začudenju in otorgčenju, da se je nekdo predrznil ogorčestilive guvernamentalne navade. In kdo je to? Ian Stapinski, voditelj kmetov, glavar razdedinjenih in razlaščenih, demokrat in Slovan, prijatelj Rusinov. In stopil je v akcijo ves silni vladni aparat, na čelu mu oče oderuške banke, Bilinski, ki je kazal na državno blagajno, do katere ima on ključec. A vse to Jana Stapinskega ni zmotilo. Mož iz ljudstva je zaklical:

Več mi je moja kmečka raševina, kakor z zlatom pretkana ministrska oprava. Da sem voditelj ljudstva, to mi je večja čast kakor vse časti, ki z njimi razpolaga vlada. Lepša kakor izgubljena kraljevska krona, ki za njo plaka poljsko plemstvo, je moja moč in volja, da povzdignem svoje ljudstvo.

In tega idealnega, požrtvovalnega, a tudi izkušenega in treznomiselnega moža bo slovensko ljudstvo 17. oktobra, ko bo objhalo največji svoj dosedanj narodni praznik, pozdravilo v svoji sredi. Možje, žene in naša mladina — ves slovenski narod od alp do morja bo zaklical v svetem oduševljenju:

Ian Stapinski, pozdravljen sredi vročih src malega, a junaškega naroda slovenskega!

Zaupniki, somišljeniki S. L. S.!

Iz vseh slovenskih pokrajin Vas kličemo v nedeljo 17. t. m. v slovensko središče. Po sijajnih zmagah S. L. S. vstane pred nami mlada Združena Slovenija. Ideali naših prvih narodnih klicarjev se približujejo uresničenju. Zaupniki, somišljeniki — 17. t. m. vsi na noge, da v bratskem objemu s slovanskimi brati pokažemo svetu, da je prišel narodu vstajenja dan!

Dne 17. t. m. v Ljubljano!

Koroščijanci.

Iz Koroškega.

Z vso silo se je zagnal propadli kranjski liberalizem nad koroške Slovence, da bi jih rešil narodnega pogina. Že dalje časa so pripravljali apostoli kranjskega razdiralstva ta napad na koroške Slovence. Mi smo to dobro vedeli in smo bergljastemu liberalizmu, kolikor je bilo mogoče, ustvarili močen jez v naših izobraževalnih društvi na katoliški in narodni podlagi. Toda kljub temu so se zbrale slovenske liberalne glave — ki so pa narodne večjidel le pri kupci — in si stavile velikanske naloge, da hočejo rešiti slovenski Korotan pred preplavljenjem nemških valov. Prvi piškav sad »svete liberalne« navdušenosti za ubogega slovenskega trpina na Koroškem je bil »Korošec«, ki se je že v prvi številki zlagal. V svoji mladeniški navdušenosti pa se je tako zeletel, da mu je kmalu začelo primanjkovati sape, in ni veliko manjkalo, da ne bi bil lansko zimo čisto zmrazil. Nekaj časa je bil silno pohleven, ni si upal naenkrat svojega razdirajočega dela pokazati. Le tuintam se je obregnil ob naše politično društvo in naše slovenske voditelje; mi smo ga pa prezirali. In ravno to ga je razkačilo; zato je pokazal v polni luči svoje liberalne roge. Začel je nesramno napadati naše politično društvo, ki je že toliko storilo za ohranitev našega naroda, zaletava se v g. dr. Brejca, kateremu se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da smo v zadnjem času tako napredovali v vsakem oziru; da še celo našega neumorno delavnega Grafenauerja ne pusti pri miru, moža, pred katerim se trese dunajski parlament, moža, katerega se bojijo zagriženi nemško-nacionalni poslanci v deželni zboru. Kar naenkrat je začel kranjski »Korošec« in njegovi privrženci odkrati narodnost koroškim rodoljubom, izmed katerih je eden sam storil za narodnost koroških Slovencev več, kakor ves kranjski in koroščijanski liberalizem. Gospodje okoli »Korošca«, tako vendar ne more iti naprej! In zato smo mahili tudi

mi, in sicer tako, da je zbolelo. Mi bi se za vas ne zmenili, ker nam ne morete mnogo škodovati, ker vas čaka ista osoda, kakor vaše bratce v drugih slovenskih deželah; toda da ne bote mislili, da se vas bojimo, pa sprejemajte batine, ki jih zaslužite.

Koroški Slovenci ne moremo biti za liberalizem in ga moramo pobijati z vsemi dovoljenimi sredstvi.

Prvič iz narodnega stališča. Kaj so pa koroški liberalci že storili za narodnost na Koroškem, kar bi bilo v celokupno korist koroškega slovenstva? Da — odgovorili bote: ustanovili smo nekaj knjižnic, priredili par veselice in zborovanj, ustanovljamo sedaj telovadno društvo »Sokol« v Borovljah in morebiti še kaj, kar prubuja narod. Mi smo šele začeli, se še ne moremo ponašati z večjimi uspehi. Da — poleg teh velepomembnih uspehov (?) ste pa dosegli na drugi strani druge uspehe, namreč razdrti ste našo staro koroško slovo, za katero je rajni Andrej Einspieler še na svoji smrtni postelji navduševal koroške Slovence. Ali se pravi to delati v duhu Andrejevega programa, kojega tako radi omenjate? Očitajte nam, da mi rušimo slovo. O liberalna omejenost! Ali smo mi bili poprej liberalni, da smo naenkrat odpadli od vas in postali katoliško misleči? Kaj ne, poprej je bil »Korošec«, potem smo mi ustanovili »Mir«! Mi smo stari — toda vi ste novi. Kdo je kriv, da se moramo naenkrat boriti zoper dva sovražnika? Ali nam ni zadosti nenasitni Nemec in nemškutar? Ali moramo imeti še v lastnem taboru sovražnika? In kaka je narodnost »Koroščijancev« (so nekateri izjeme), je slovenski javnosti že znano. Z Nemkami se ženijo, nemške napise imajo, na »šulfereinske« slavnosti zahajajo, nemške naslove pišejo, čisto nemške poštnice rabiijo, slovenske klube razdirajo itd. »Koroščijanci« so prijatelji celjskih liberalcev, ki so spravili prevajalsko slovensko posojilnico v nemškutarske roke. Prijatelji so tistih kranjskih liberalcev, ki podpisujejo z Nemci pogodbe Slovincem v kvar; družijo se s tistimi štajerskim liberalci, katerih glava v štajerskem deželnem zboru govori edino le nemški, ki vlaga edinole nemške interpelacije, koje si daja podpisovati edinole od nemških socialnih demokratov, ki so mu ljubši, kakor pa slovenski tovariši. Pa še ni zadosti. »Korošec« se navdušuje za koroške socialne demokrate, ki pri nas glasujejo pri volitvah vedno z našimi najhujšimi narodnimi sovražniki, z nemškimi nacionalci; v zadnjih številkah piše v prilog tistih socijev, ki so pri zadnjih državnoborskih volitvah vrgli našega drugega slovenskega kandidata in pripomogli do zmage zagriženemu nemškemu nacionalcu. Taka je vaša narodnost, gospodje okoli »Korošca«! Sicer se pa ne ve, kdo je za »Korošcem«. Nobeden nima toliko poguma. Kogar se vpraša, vsak pravi, da nima s tem konsorcijem ničesar opraviti. Gospodje, ako je stvar dobra, zakaj se pa skrivate? Med nami se ve za vsakega, kdo ima opraviti pri »Miru«, kdo pri političnem društvu itd.; nam se ni treba skrivati za noben »konsorcij«. Sicer pa, gospodje koroščijanci, kaj pa pomeni to? V začetku je izdajal vaše glasilo konsorcij »Korošca«, sedaj pa naenkrat konsorcij »Gorenjec«. S tem je vse dokazano. »Gorenjec« je liberalen list, torej mora biti tudi »Korošec«. Nobeden izgovor ne pomaga več. »Korošec« z dne 2. oktobra 1909 sam piše, da se mu gre »edino le za narodno stvar in za slovo«. V koliko so te besede resnične, lahko vsakdo povzame iz povedanega. Kdor se poteguje »edinole za narodno stvar«, ta potemtakem izključuje iz svojega programa versko, gospodarsko in socialno vprašanje, v praksi pa ravna naravnost proti veri itd. Tak je v resnici slovenski liberalizem. »Korošcu« smo hvaležni za to izjavo.

Že to nam zadostuje, da spoznamo koroščijance do dna, ni nam treba jih obsojati obširneje še z verskega in gospodarskega stališča. Iz vsega sledi, da smo se mi držali vedno Einspielerjevega programa: »Vse za vero, dom, cesarja«, in

bomo to storili tudi za naprej; koroščijanci so pa »edino le za narodno stvar«, torej so zapustili stari program koroškega prvoboritelja, in zato tudi nam ne kaže družega, da tudi mi zapustimo tiste, ki nam hočejo vsiliti tisti slovenski liberalizem, ki so ga na Kranjskem že davno strli, na Štajerskem zadavili in na Goriškem vrgli med staro šaro. Ako hoče maloštevilni koroščijanci pobirati, kar so vrgli po drugih slovenskih deželah na smetišče, svobodno jim: mi pa si nočemo omadeževati svojih rok ter kličemo: Na veselo svidenje, privrženci vseslovenske ljudske stranke, v Ljubljani dne 17. t. m.!

XV. seja deželnega zbora kranjskega.

Ljubljana, 14. oktobra.

Današnja seja je otvoril deželni glavar dvorni svetnik pl. Šuklje ob 3. uri 20 minut. Kakor pred vsako sejo, je tudi pred včerajšnjo javno sejo imel klub poslancev S. L. S. seja, v kateri se je razpravljalo o tekočih zadevah. Splošno pozornost so vzbujala stvarna poročila deželnega odbornika posl. dr. E. Lampeta o pripravljenih delih za deželne električne naprave in dr. Lampetov samostalni predlog o postavi, ki bo onemogočala špekulacijo lastnikov vodnih sil na škodo deželi pri napravah, ki so splošnega gospodarskega pomena za deželo. Za Lampetova predloga je glasovala soglasno cela zbornica. Središče je po svojem govorniku dr. Trillerju izjavljalo, da se je naselilo raznim govoricam. Vzamemo na znanje izjavo govornika središča, a zelo dvomimo, da bodo glasila tiste stranke, ki ji pripadajo poslanci središča, preklicala lažnjive psovke, ki so jih širila med svet na našo stranko in na naše poslance zaradi te zadeve.

Seja je bila mirna razven nekaterih intermedev. Središče je čutilo potrebo, da je vpriporilo igro, ki je ne moremo drugače nazivati, kakor, da je to bila prava

LIBERALNA KOMEDIJA.

vredna tiste stranke, ki jo je vpriporila. Vlogo klovna je prevzel »pisatelj« Gangel. Kdosigavedi kako originalen ni bil. Svoje nujne predloge je spisal in utemeljeval, da govori skozi okno in da spravi v zadrego in v nevoljo uboge redakcije liberalnih listov, ki bodo morali objavljati neduhovite Ganglove skrupucarije, katerih itak razven njega samega in ubogih, pomilovanja vrednih korektorjev nihče čital ne bo, ker so vse to že boljše čitali.

Skozi okno je govoril Gangl, ko je jezdaril klovnsko kljuje narodnega ekonomista, za kar nima prav nobene sposobnosti, kar dokazuje vsa njegova preteklost in se tudi v Idriji glede na to ničesar ni naučil. Gangl je govoril o potrebi, naj se izboljšajo učiteljske plače, dasi je že včeraj čul, da bi bilo za njegovo stranko bolje, da bi bil molčal, ker Višnikar in Tavčar gotovo nista vesela, če ju kdo spomni, kako sta še nedavno sodila o regulaciji učiteljskih plač.

Se bolj smo se zabavali, ko je Gangl govoril o potrebi splošne volivne pravice za deželni zbor. Tista stranka, ki ji pripada Gangl, je s trajno, hrupno obstrukcijo nastopala proti sedanj volivni preosnovi za kranjski deželni zbor. Ej, Gangl je že pozabil na tiste čase, ko je pel boben, nabijan po liberalcih v ravno tej dvorani, da se prepreči volivna preosnova za Kranjsko deželo. Ej, liberalci in Gangl ž njimi, bolehalo na tisti bolezn, na kateri boleha po lastnem priznanju načelnik njihove stranke. Komedijski je bil Ganglov govor za splošno volivno pravico, kar je pokazal dr. Tavčar, ki je šel lepo iz zbornice, ko se je šlo, da se glasuje za Ganglov nujni predlog. Še večja komedija, če pomislimo, da je že sklenila zbornična levica, večina, S. L. S., v tem zasedanju v soboto, naj izdela ustavni odsek volivno preosnovo za kranjski deželni zbor. Takoj, ko se je to sklenilo, je pričelo središče, liberalci, z obstrukcijo, je zasmradil Turk zbornico, je Supančič trobental, Turk rag-

ljaj. Zahtevamo, naj liberalci sodelujejo v ustavnem odseku za volivno preosnovo. Ubogali nas ne bodo. Poznamo središče kranjske zbornice. Veleposestvi se ni treba bati za svoje pravice. Prepričani smo, če bi napravila desnica šalo in sklenila, da glasuje za splošno in enako volivno pravico, bi pri glasovanju o volivni preosnovi središče, tisti liberalni poslanci, ki so se danes tako ogrevali za splošno volivno pravico, zapustilo zbornico in tako onemogočilo sklepanje o reformi, za katero dviga visoko naša stranka svojo zastavo. Seveda poslanci S. L. S. niso, ne smejo biti in ne bodo nikdar igrali vloge ploskavčev ob prozornih komedijah liberalnih klovnov, ki se vprizarjajo, da se svetu nameče nekoliko peska v oči in da se preslepe Ganglovi socialnodemokratski idrijski volivci. Liberalcem svetujemo, naj ne tirajo predaleč neumnosti, ker Nemci pravijo: »die Dummheit ist zwar eine Gabe Gottes, aber Missbrauch darf man damit nicht treiben.«

O podeželni električni napravi.

POSLANEC DR. E. LAMPE.

Poročilo odseka za deželna podjetja o nujnem predlogu dr. Lampeta o podeželni električni napravi poda v imenu odseka poslanec in deželni odbornik dr. E. Lampe.

Za podeželne električne naprave je sklenil odsek za deželna podjetja predlagati zbornici sledeči predlog:

»Deželnemu odboru se dovoli 20.000 kron kredita v svrhu poizvedovanj in za priprave načrtov glede uporabe raznih vodnih sil za elektriko. Pri tem naj se uvaža zlasti tudi, ali bi se ne dala uporabiti vodna sila Ljubljane v zvezi z načrtom za osuševanje, odnosno tudi za namakanje ljubljanskega barja.«

Deželni odbor se že dlje časa bavi z vprašanjem uporabe vodnih sil za proizvodnjo elektrike, ki bi dvignila kmetijstvo in industrijo v deželi. Zato je naročil tudi stavbnemu uradu, da sestavi kataster vodnih sil. Proučujemo razne vodne sile v svrhu vodovodov, regulacij, zadnji čas tudi v svrhu ekonomičnega izkoriščanja vodnih sil. Najprej je prišla občina Bled, da bi se ji dovolilo, da najame posojilo za napravo električne centrale. Tudi drugod rastejo projekti o uporabi vodnih sil kar iz tal. V vpoštev pride vprašanje, če gre, da se prepusti izpeljava vodnih central občinam in če ne kaže, da izpelje to delo močnejši činitelj, dežela. Uporaba vodnih sil bo po večjih napravah bolj ekonomična. Teoretično vprašanje opustim na stran, ali je poklicana dežela, da izvaja take naprave. Tu govori naša dnevna praktična potreba. Gre nam za to, da se povzdigneta kmetijstvo in industrija. Če zadosti dežela tej svoji nalogi, pomenja to velikanski napredek. Deželni odbor se še ni odločil o podrobnostih, dasi ima projektov na ponudbo že šest. Deželni odbor ni ničesar sklepal, nikomur ničesar obljubil. Predlog meri na to, da deželni zbor deželnemu odboru pooblastilo, da izdela glavne načrte o uporabi vodnih sil.

Drugi del predloga se tiče Ljubljane z ozirom na osuševanje ljubljanskega barja, ki se je ravnokar pričelo. Z osuševanjem ljubljanskega barja se je ventiliralo vprašanje o potrebnem namakanju barja, ker bo padla talna voda po globitvi Ljubljane. Napraviti treba zatvornice, ki naj obdržijo gladino Ljubljane na potrebnih višini. Pri tem se pa pridobije vodne sile, ki bi jih kazalo ekonomično izrabiti. Torej je upravičen predlog odseka, da se deželnemu odboru v to svrhu kredit na razpolago.

DR. E. LAMPETOV PREDLOG SOGLASNO SPREJET!

Ko sta govorila dr. Triller in baron Codelli, ki popolnoma soglašata z dr. E. Lampetovim predlogom, zbornica soglasno odobri ob splošnem odobravanju dr. Lampetov predlog.

Razlastitvena postava.

Posl. dr. Lampe utemeljuje približno sledeče svoj samostalni predlog: S tovariši smo sklenili, da vložimo kratko novelo z ozirom na podeželenje vodnih sil. Pri poizvedovanjih o vodnih silah pridemo do jako interesantnega poglavja o vodnem pravu. Vsak, ki se je bavil z vodnimi podjetji, je naletel na velikanse težave. Ob takih prilikah špekulanti dvignejo visoko cene vodnih sil. Onemogočijo se zaradi trmoglavosti tudi projekti, velike gospodarske važnosti. Sestavljam sem besedilo kratega zakonskega načrta o razlastitvi. Ozirom sem se na radikalno postavo, ki jo je sestavil za koroški deželni zbor Steinwender. Šel je jako daleč in je pridržal vodne sile v prvi vrsti občinam, deželni in državi. Jaz nisem šel tako daleč, da se ne onemogoči sankcija, ker koroška postava ni zadobila sankcije. Omogoči se po tej postavi razlastitev, kadar se gre za gospodarske koristi, deželi, na drugi strani zahtevamo, da dobi industrija pravico

razlastitve. Pri tem se ne sme prezreti, da so se zaradi enega samega človeka onemogočila podjetja, ki bi bila v veliko korist splošnosti. V Dalmaciji je en sam človek onemogočil veliko podjetje, ker ni dopustil, da se napravijo daljnovodi čez njegovo zemljišče. Rad bi, da bi dobili za deželna podjetja razlastilno pravico, ker prihranimo tako ogromne vsote. Hočem korakati varno. Razlastitev je težavno vprašanje. Vzeti se more posamnemu le toliko pravice do njegove lasti, kolikor je potrebno za splošno korist.

Za zdaj predlaga le, da se predlog izroči ustavnemu odseku in da se o njem ustno poroča.

Za dr. Lampetov predlog glasuje cela zbornica. Odseku izročen zakonski načrt slove:

Zakon

z dne veljaven za vojvodinjo Kranjsko v izkoriščanje vodnih sil.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodinje Kranjske ukazujem tako:

Član I.

Postava od 15. maja 1872. dež. zak. št. 16, zastran rabe, napeljuje in odvrčanja voda se s sledečimi določbami izpremeni, oziroma izpopolni.

§ 1.

V prid podjetjem, ki se z izkoriščanjem vodnih sil v eminentnem interesu deželne kulture izvrše iz deželnih sredstev, sme za potrebne vodne naprave, jezila in za vse naprave in poslopja, ki služijo pridobivanju, pretvarjanju, daljnovodom in oddajanju moči, proti odškodnini pristojna oblast dovoliti razlastitev, oziroma primerno prisilno porabo tuje lastnine.

§ 2.

Razlastitvi, oziroma prisilni porabi podvržena so tudi poslopja vsake vrste, dvorišča, vrtovi, kakor tudi obstoječe naprave za izkoriščanje vodnih moči, poslednje pa le s pogojem, da novo podjetje na lastne stroške dá razlaščenca, ako zahteva, na razpolago dotlej izkoriščano množino moči in potrebno strojno opremo, bodisi na dotedanjem ali pa na novem bližnjem obratnem prostoru in povrne z izpremembo obrata združene stroške; na zahtevo razlaščenca dati mora novo podjetje tudi zadostno jamstvo za vsako, vsled motenja ali ustavitve obrata ali vsled poteka koncesije povzročeno škodo.

Člen II.

Izvršiti ta zakon naročeno je Mojemu poljedelskemu ministru in Mojemu ministru za javna dela.

Učiteljstvo.

NUJNI PREDLOGI POSL. GANGLA.

V obstrukcijske namene jih je vložil pred dnevi. Glavar jih je postavil danes na dnevni red. Združil je sledečih pet Ganglovih nujnih predlogov in sicer o zakonskem načrtu o uvedbi kulturnega davka, o regulaciji učiteljskih plač, o minimalnih dohodkih učiteljstva, o uštevanju službene dobe in uštevanju provizornih in vojaških let učiteljev v pokojnino in o saniranju deželnih financ. Predlog utemeljuje z mnogimi citati, sosebno iz svetega pisma in govorov poslancev dr. Kreka in dr. Žitnika, kakor tudi iz Mirza Schaffyja. Zlasti odstavek iz govorov dr. Krekovih navaja natančno po datih. Preide na Jaroslava Vrhlickega. Predlaga kulturen davek za izboljšanje učiteljskega položaja in konča s »Kirchenzeitung«.

STALIŠČE S. L. S.

Dr. Šusteršič.

Oglasil sem se k besedi, da v par stavkih označim svoje stališče nasproti predlogom tovariša Gangla. Pri tem upoštevam še šesti nujni predlog anticipando, ker bom tudi s tem utemeljil vprašanje, ki se tiče šestega nujnega Ganglovega predloga. Vsji ti nujni predlogi se tičejo zadev in predmetov, ki so že zdavnaj po visoki zbornici izročeni raznim odsekom, glede na katere morajo zavzeti stališče razni odseki in deželni zbor. Recimo, da bi bila sprejeta nujnost, gredo zopet vsi papirji v odseke. Pomnoži se le zopet papir. Če pregledamo po vrsti predloge, vidimo, da obsegajo na eni strani regulacijo učiteljskih plač v širšem pomenu, in v drugem saniranje deželnih financ. Saniranje deželnih financ postane akutno, ko predloži deželni odbor proračun za leto 1910.

Znamo, da se tudi državna uprava in ne le deželna bavi s saniranjem deželnih financ. Ko dobimo v nekaj mesecih na mišo visoke zbornice vladne predloge o sanaciji deželnih financ, potem bo šele mogoče resno debatirati v deželnem zboru o vprašanjih, s katerimi se je pečal tovariš Gangl, ko bo deželni odbor proučil vprašanja. Le deželni odbor je v stanju, da predloži resen načrt.

Kar se tiče šestega nujnega predloga, ki še ni v razpravi, dovolite, da anticipando označim stališče S. L. S. Opozorjam, da je visoka zbornica že sprejela resolu-

cijo, da izdela ustavni odsek zakonski načrt za volivno preosnovo. Ravno sprejetje te resolucije je povzročilo, da je izbruhnila hrupna obstrukcija v stranki, ki ji pripada tovariš Gangl. Čudno, da je prišlo od ravno tiste stranke to vprašanje v zbornico, ki je takrat obstruirala. (Liberalci ugovarjajo.) Izjavljam, da njegova stranka ne bo glasovala za nujnost in se tudi ne bo udeležila razprave. (Živahno pritrdjevanje na levi.)

Govorila sta še dr. Triller in grof Margheri. Pri glasovanju se nujnost odkloni. Dr. Triller se zato grozno razburi. Plane po konci, zavpije nekaj o socialnem škandalu, zaloputne vrata in odide s pozo užežnega Ahila, kar vzbudi veliko veselost. Sicer se je dr. Triller čez pet minut pomirjen povrnil, ko je spušil nekaj cigarete na kuloarju, kar vedno pomiri Trillerja, ki je jmpuziven, sanguističen, nervozen mož, kar vse zna in zato nihče ne zameri, kadar grozi.

Gospodarske zadeve.

ZGRADBA ŽELEZNICE AJDOVŠČINA-VIPAVA - ŠT. VID.

Zbornica pritrdi sledečemu poročilu poslanca Povšeta:

Visoki deželni zbor!

Prebivalstvo vipavske doline je že ponovno prosilo, da se podaljša železnica Gorica - Ajdovščina skozi Vipavsko dolino in jo zveže s primerno točko južne železnice. Toda tehniške težkoče so bile vzrok, da so bile vse prošnje brezuspešne. Kmetiska zveza ponovlja je s to vlogo svojo prošnjo, prepričana o neodločljivosti železnice skozi Vipavsko dolino, ter prosi le, naj se posreduje pri vladi, da ukrene kar najhitreje vse potrebno, da se podaljša lokalna železnica Gorica - Ajdovščina čimprej od postaje Ajdovščina po Vipavski dolini do Št. Vida nad Vipavo in da se prej ko mogoče zveže tudi s primerno točko južne železnice.

Upravni odsek priznava vse v tej prošnji od Kmetске zveze navedene razloge kot povsem opravičene, saj dokazuje neodločljivost in veliko potrebo železnice že to eno dejstvo, da je ta dolina ne le v naši ožji domovini na Kranjskem ampak v celi državi znana po svoji naravni legi kot prva v sadjarstvu, zlasti v pridelovanju zgodnjega sadja, ki ga mora izvažati z nedostatnimi prometnimi sredstvi. Zato je pač potrebna nagla prometna sila in prav te manjka Vipavski dolini. Ker je torej ta prošnja vredna vsega uvaževanja, upravni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

Peticija Kmetске zveze za Vipavski okraj, da se podaljša železnica Gorica-Ajdovščina tudi od Ajdovščine do Št. Vida nad Vipavo, se odstopa deželnemu odboru z naročilom, da to peticijo izroči vladi in izposluje pri isti, da ugodí tej prepravični prošnji prebivalstva Vipavske doline in brez odlašanja odredi izdelavo načrta za to železniško progo.

Poslanec Perharc

obširno dokazuje potrebo te železnice v gospodarskem in strateškem oziru. Njegov temeljit govor dobesedno objavimo. Govor je izzval veliko odobravanje.

Visoka zbornica skleni, da pozove visoko vlado, da ukrene kar najhitreje vse potrebno, da se podaljša lokalna železnica Gorica-Ajdovščina po vipavski dolini do Št. Vida nad Vipavo in se ta prej ko mogoče zveže tu s primerno točko južne železnice.

Kmetijski šoli za Gorenjsko in Notranjsko.

Utemeljevanje samostalnega predloga za ustanovitev kmetijskih šol po vzgledu grmske kmetijske šole za Gorenjsko in Notranjsko bo prav kratko.

V kolikor se tiče Gorenjske, je misel za tako šolo že stara. Ko sem služboval pred 30. leti v Komendi na Gorenjskem, sva se s takratnim in že davno umrlim graščakom Črničem pogovarjala večkrat o taki šoli. Ker ni imel otrok, sem mu prigovarjal, naj on zapusti deželi svoje posestvo v ta namen. Ni bil nasproten tej ideji. Jaz pa sem odšel na Dolenjsko — in stvar je zaspala. Tudi v tej visoki zbornici se je že večkrat razpravljalo to vprašanje. Do končnega sklepa pa ni prišlo nobenkrat. Čujejo se tudi pritožbe, da Grmska šola ne vstreza potrebam vseh treh delov dežele, prvič ker je preveč oddaljena za nekatere kraje Notranjske in Gorenjske, drugič pa zato, ker je za sinove naših posestnikov, ako ne dobe deželnih ustanov, malo predraga! Notranjci pogrešajo tako šolo od tistega časa, ko se je preselila iz Slapa na Grm. Posestniki vipavske doline, kar mi boje potrdil tovariš Perharc, pravijo, da je škoda za dolino, da je izgubila šolo, kajti ista je vendar koristila Vipavcem veliko, dokaz temu dobro urejeni sadni vrti in pravilno napravljene vinogradi na Vipavskem.

No, čemu bi dalje utemeljeval potrebo ustanovitve kmetijskih šol za Gorenjsko in Notranjsko, ker v tem smo menda vsi edini, da podlaga za dobro urejeno kme-

tijstvo in povzdigo istega v vseh panogah dajejo le kmetijske šole!

Zatorej predlagam:

Visoki deželni zbor skleni: Ustanoviti naj se po vzgledu grmske kmetijske šole jednaki šoli za Gorenjsko in Notranjsko. V formalnem oziru predlagam, da se ta moj predlog predloži v pretres upravnemu odseku.

OSEBNE ZADEVE.

Odobri se sledeči predlog poročevalca poslanca Žitnika:

Visoki deželni zbor skleni:

1. Dovolitev osebne doklade v letnem znesku 2000 K muzejskemu ravnatelju dr. Josipu Mantuaniju se vzame odobruje v vednost ter se obenem dovoli, da se sme ta osebna doklada po razmerju službene dobe vračunati v pokojnino.

2. Ordinariju blaznice na Studenci, dr. Francu Göstlu, se dovoli izpregled prekoračene normalne starosti v svrhu definitivnega nameščenja v deželni službi.

3. V isti namen se dovoli izpregled normalne starosti stenografu Francu Klemenčiču.

4. Provizorični vodja kmetijske šole na Grmu, Viljem Rohrmann, se imenuje za definitivnega vodjo te šole.

5. Vpokojenemu primariju dr. Karolu vitezu Bleiweisu-Trsteniškemu se zviša pokojnina, počenši s 1. septembrom t. l., na letnih 4400 kron.

6. Dovolj se, da se vpokojenim uradnikom Ivanu Zupancu, Francu Zalerju in Ferdinandu Schulzu vračunaj za določitev pokojninskih prejemkov službena doba, ki so jo provizorično prebili v deželni službi, in da se jim vsled tega nanovo določeni pokojninski prejemki nakažejo od dneva vpokojitve.

V DANAŠNJI SEJI

15 oktobra

je v razpravi deželna banka, oziroma nje štatut. Vrši se že podrobna razprava in bo zakon seveda sprejet. Zaradi pomanjkanja prostora bomo o današnji seji poročali prihodnjič.

Boj na nož!

Češki glasovi.

Najprej registrujemo različna poročila o položaju:

Korespondenca »Zentrum« priobčuje poročilo o položaju iz čeških poslanskih krogov, v katerem pojasnjuje, da se češki poslanci ne bodo spustili v nobena pogajanja. Ministrstvo in sedanji sistem morata pasti. »Slovanska Unija« računa pred vsem na Poljsko Ljudsko Stranko, da se bo na ta način razbila dosedanja, četudi maloštevilna vladna večina in bo postala za delo nezmožna. Kar se tiče poročil, da bo baronu Bienenrthu po demisiji sedanjega ministrstva poverjen sestav koalicijskega kabineta, je kaj takega popolnoma izključeno. Bienenrth se je oficijelno priklonil protičeški akciji štirih nemških deželnih zborov in spričo teh razmer ni mogoča nadaljna skupnost čeških poslancev z baronom Bienenrthom. Še manj pa morejo zasesti češki zastopniki mesta v novem Bienenrthovem kabinetu.

»Česke Slovo« priobčuje podrobnosti o intervenciji čeških poslancev pri železniškem ministru Wrbi vsled podravnatelj-skega mesta pri podržavljenih železnicah. Ko je železniški minister Wrba izjavil, da se v tej zadevi ne more ničesar več ukreniti, je izjavil poslanec P. Zahradnik, da bodo češki agrarci preprečili konstituiranje parlamenta, ako ne bo vlada ničesar ukrenila tozadevno v prilog Čehom. Tudi poslanca Buřival in Mastalka sta se izjavila v tem smislu. Nato so poslanci izvedeli pri češkem ministru - rojaku, da dotični akt sploh ni bil njemu predložen.

Nemško nasilje.

Nemci hujšakajo vedno dalje. Bienenrth je tako ves njihov, pa bi ga radi še bolj nase privezali. Nemški deželni zbori so 14. t. m. sprejeli zakonske načrte, ki naj nemštvo v uradih in šolah uzakonijo in ubijejo češki živelj. Krščanski socialci ne vedo več, kaj počenjajo. Izjavljajo namreč, da jim je vseeno, ali češka ministra demisionirata ali ne — oni bodo vlado slejkoprej podpirali. To jasno kaže, da Nemci hočejo samonemški kabinet in da se na Slované sploh nič ne marajo ozirati. V enakem smislu piše »Deutschnationale Korrespondenz«, ki tudi na Čeha ne reflektira.

Izdajalski Bilinski.

Častni član Ljubljane, ljubljeneec slovenske liberalne stranke, pajdaš Ivana Hribarja, finančni minister Bilinski, ki ga je žalibog slovanska mati rodila, plačuje zdaj svoje žurnaliste, da po vseh nemških listih bobnajo, da poljska ministra v služaju demisije Začka in Brafa ne bosta iz kabineta izstopila. Bilinski razglaša, da bo vladal dalje z Nemci in da bo nemško-poljski blok izvedel ponemčevalne predloge nemških deželnih zborov proti Če-

nom. S takim človekom se ponajbolj naša liberalci!

Boj na nož!

Z ozirom na dejstvo, da je Bienenrth 14. t. m. deputaciji dunajskih Čehov izjavil, da bo vlada predloge nemških deželnih zborov sankcionirala, je bivši minister dr. Fiedler izjavil, da se zdaj prične boj na nož med Nemci in Slovani. Vsi Slovani se bodo kakor en moč vzdignili.

S. L. S. bo stala slejpoprej v tem boju v vrsti najodločnejših boriteljev zoper nemško nasilje in njih krivično nadvlado!

Dnevne novice.

+ **Narodno-obrambna enketa** se vrši, kakor že večkrat naznanjeno, jutri v soboto, 16. oktobra, ob 3. uri popoldne v Ljubljani v knjižnični dvorani »Kotliškega tiskovnega društva«, Kopitarjeve ulice št. 2, III. nadstropje. Kdor izmed somišljenikov bi želel udeležiti se enquete, a še nima vstopnice, naj se jutri ob 3. uri popoldne oglasi v uredništvu »Slovenca«.

+ **Za korito!** Pri debati o deželni banki so se govori liberalcev sukali večinoma okoli predmeta, ki ga je dr. Tavčar označil kot »korito«. Kdo bo žrl pri koritu? To je bilo glavno vprašanje. Dr. Krek je predlagal, da se »korito« črta iz pravil banke, namreč določba, da predsedniku in podpredsedniku deželni zbor določi nagrado. In glej! Vsi poslanci S. L. S. so glasovali za dr. Krekov predlog, liberalci so pa glasovali za korito!

+ **Same sebe bijejo** po zobeh kranjski liberalci in s tem dokazujejo, kako nesrečna je njihova stranka in kako ni niti najmanjšega vpoštevanja vredna. Tako se je te dni zgodilo, da so liberalni poslanci v deželnem zboru zakonske načrte in akcije S. L. S. naglas hvalili, v »Narodu« pa trobijo, da nič ne veljajo. Najboljša pa je tale: Včerašnji »Narod« zopet žveči, kako je podeželna elektrarna in vporaba vodnih sil v gospodarske namene »ponesrečena«, »naivna«, »lahkomišljena« in »površna« in kako se bodo »milijoni zmetali v vodo«. Tudi bobna, da je deželni odbor dal tem in onim ljudem »zagotovila«. Ravnotakrat pa, ko je tekel ta stavek po valjih rotacijskega stroja v »Narodni tiskarni«, je v deželnem zboru dr. Tavčar navdušeno kimal dr. Lampetu, ki je ta načrt razlagal in dr. Triller je nato v svojem govoru izražal največje veselje nad njim, zlasti pa pohvalil, da se glede tega projekta, ki je velikanjskega socialno-gospodarskega pomena, deželni odbor na nobeno stran ni rvezal! Da je taka stranka le zato na svetu, da ne zmanjka smešnosti, ki je za razvoj človeštva tudi potrebna, je samoposebi jasno.

+ **Kako slovenski liberalci sodijo o ljudstvu.** Slovenski liberalci so zadnji čas začeli peti pesem, da so demokratični in hočejo delati za ljudstvo. Kako pa o tem ljudstvu sodijo in kako spoštujejo kmeta, nam pojasni »Slovenski Narod« 13. t. m., ki v neki notici dobesedno piše: »Od deklet in žen zahteva škof, naj raje niemu dajo denar, kakor da si kupujejo rute in od fantov in moč zahteva, naj si pritrčajo pri pijače. Ker je naše ljudstvo ne le dobro in verno, ampak tudi neumno, se bo škofova spekulacija dobro obnesla.« V »Soči«, 14. t. m. pa beremo ob priliki padca liberalnega poslanca Štreklja, ki so ga Kraševci vrgli, tole: »Slučaj, ki se je primeril državnemu poslancu Štrekliju, nima kmalu primere v politični zgodovini. Ljudstvo, ki je tako fikiakovsky, ne zasluži, da se njegovi najboljši sinovi žrtvujejo zanj. Kdo naj se pa vrže z vso gorečnostjo v politično delo, ako kar meni nič tebi nič ljudstvo da prednost kakemu Jeriču ali tudi Abramcu pred njim, ki si ni svest najmanjšega pregreška proti prevzeti dolžnosti? Pravi, resnični, celi možje morajo z žalostjo zbežati od takega pokvarjenega ljudstva.« Liberalci imenujejo tu brez sramu naše kmečko ljudstvo neumno, fikiakovsky in pokvarjeno, pri kakih prihodnjih volitvah pa bodo zopet hoteli, da jih to »neumno« ljudstvo voli! Tudi na shode bodo hodili in se temu »neumnemu« ljudstvu prilizovali. Morebiti pa jih je vendar zdaj srečala pamet in bodo »Sočo« ubogali, ki piše, da morajo liberalci »z žalostjo zbežati od tako pokvarjenega ljudstva?« Čimdelj bodo liberalci od »neumnega« slovenskega ljudstva zbežali, tembolj jim bo hvaležno.

+ **Čim slabše se jim godi, tembolj žugajo naši liberalci.** Tako imajo n. pr. na Dunaju »Klub slovenskih medicincev«, kateremu načeljuje tisti Mirko Černič, ki je napisal konfiscirano brošuro o slovenskem vseučilišču, v kateri strašno napada naše poslance, v prvi vrsti dr. Šusteršiča in dr. Koroška. Včeraj ta klub v »Narodu« objavlja izjavo na naslov »Slavnemu deželnemu odboru vojvodine Kranjske«, v kateri se predzre protestirati proti temu, kako deželni odbor oddaja ustanove za medicince, opozarja »poklicane faktorje, da zahtevajo od deželnega odbora jasen proračun« in vpije, da od teh ustanov »noben nekerikalen slovenski medicinec ni dobil niti belica«. To je pa že odveč. »Klub libe-

ralnih medicincev« bo deželnemu odboru predpisoval, komu bo ta podeljeval ustanove! Bilo bi op našem mnenju najumestnejše, da se deželni odbor informira, kdo vse sedi v tem slav. »Klubu slovenskih medicincev na Dunaju«, da bo vedel pri podeljevanju ustanov razsoditi, ali so vredni podpore medicinci, ki javno dež. odbor tako širovo napadajo in mu oblastno pogoje diktirajo! To bo za vas najboljša medicina, slavnih liberalnih medicincev!

+ **Za »mučenika«** proglašja včerašnji »Slovenski Narod« vodjo barcelonskih razbojnikov in glavarja vseh evropskih anarhistov, Franca Ferrera, ki je bil od sodišča na smrt obsojen in ustreljen. »Narod« odobruje, da je ta moč vstrelil bande požigalcev, roparjev in bombometalcev, ki niso v Barceloni preje nehali, dokler niso bile porušene vse cerkve in požgani vsi samostani. »Narod« proslavlja moža, ki v svojih učnih knjigah za »svobodne šole« izrečno uči, da ni Boga, ne državne oblasti in da je umor v politične namene upravičen. Isti »Narod« s slastjo poroča, kako so tržaški anarhisti predvčerašnjim demolirali cerkvico Jezuitov. In to glasilo se predzre že časih govoriti, da ni nasprotno veri in cerkvi! Bilo bi na Slovenskem tako kot v Barceloni, ako bi prišla kdaj na krmilo stranka liberalcev in svobodomiselnih učiteljev!

+ **»Edinost« za Ferrera!** Ni verjetno, pa je res! Francisco Ferrer, ki mu je vojno sodišče na opdagi nebrojnih prič dokazalo, da je vodil barcelonske morije, mož, ki ima na vesti umore, rope in požige, je našel milost tudi v očeh — »Edinosti«! Tega gnusnega brezdomovince, trovatelja mladine, filozofa bomb, imenuje »Edinost« na u v o d n e m mestu »mučenika«, razširjevalca »luči, knjige in proročja«. O Španiji se laže, da v njej ni »mesta za pouk v ljudstvu« in hvali Ferrera, ker je propagiral svobodno šolo brez Boga in države! — Mera je polna — noben katoličan, kaj še duhovnik, ne more takega lista podpirati, ki se zavzema za ateiste in anarhiste. »Edinost« se je zdaj v polni luči pokazala, kaj je, in istrski katoličani ji bodo povedali svoje, kadar bo ta posoda hinavščine zopet lagala, da ni zoper krščansko vero!

+ **Septembske izgrede** presojuje »Naši Zapiski« sledeče: »Nam je prav, da se spomin na lanske septembske demonstracije ne zapiše v narodne koledarje kot praznik, — in tudi v narodno mučenikstvo padlih žrtev ne moremo verjeti. Slepili bi sami sebe, če bi hoteli kaj tacega, in sleparili bi druge s tem. Žrtve so padle slučajno, po nedolžnem in po nerodnosti vojaštva; toda nihče ne bo trdil, da so se tisti posamezniki hoteli žrtvovati za nekatere narodne cilje in ideale. Če je to tako lepa reč, naj se žrtvujejo najprej oni, ki so priredili demonstracije, potem pa se poskrili! In če so septembski dogodki iz leta 1908. res tako vzvišeno narodno delo, se čudom čudimo, da si do danes še ni nihče lastil »zasluge«, da so demonstracije njegovo delo! Saj še nismo doživeli, da bi bila kdaj kje ostala kakšna »zasluga« tako zapuščenca, da bi si je ne bili prilastili rodoljubi! ... Nimamo prav nobenega poudarka navduševati se za proslavo spomina lanskih septembskih dogodkov. Le pogledimo posledice, ki so jih zapustili! Nič družega nismo dobili, nego slovenske ulične napise v Ljubljani. Dosegli bi jih bili tudi brez pobijanja šip in prelivanja krvi. Narodno-gospodarskih koristi pravzaprav tudi nismo dosegli — nasprotno, slovenska industrija je celo nazadovala in nemški kapital jo je izpodrinil. In pikantnost je, da je ravno najradikalnejši liberalni poslanec, dr. Oražen, prodal svojo pivovarno Nemcem!« — »Naši Zapiski« naj bi pošteno zraven tudi priznali, da je S. L. S. poslovenila deželni šolski svet in sploh šolstvo, da z občinsko volivno reformo odpira vrata ljudstvu v občinske zastope in s tem odpravlja tudi zadnje privilegije kapitalistiškega nemštva, koder se še v naše občine vriva, povedali naj bi, kako hoče S. L. S. z novim šolskim zakonom podemokratiti ljudsko šolo in končno še to, da je S. L. S. začela odločivni boj z nemštvom v parlamentu — pa bi bili zadeli vsi resnico.

+ **Osebna vest.** Njegovo Veličanstvo cesar je podelil ravnatelju deželnega muzeja g. dr. Mantuaniju za njegove zaslugе v knjižnici in na pedagoškem polju kot docentu učiteljske akademije na Dunaju naslov profesorja.

— **Učiteljske vesti.** Začasno učiteljico in voditeljico enorazrednice v Bevkah pri Vrhniki je imenovana bivša suplenta na Vrhnikih Pavla Zavašnik. Učiteljica Gabrijele Erker-Jereb v Črmošnjicah ima dopust, nadomešča jo Erika pl. Vorbeck. Bivša suplenta v Železnikih Terezija Rant pride kot časna učiteljica k Sv. Lenartu pri Škofji Loki. Gabrijele Grice iz Loškega potoka kot časni učitelj in voditelj dvorazrednice na Studenec, na njegovo mesto pa kot časna učiteljica Marija Šusteršič. Na štirirazrednico na Koroško Belo je začasno učiteljico imenovana Terezija Jalen.

— **Klub naših somišljenikov v Trstu** je moral zbog demonstracij socialistov v prilog anarhista Ferrera svoj, na četrtek, 14. t. m. določeni sestanek odpovedati. Reditelji so o pravem času zaznali, da tudi lokal »Lavdon« ne bo obhvaovan izbruh oboževateljev anarhističnih tendenc. V istini so kamenjali le-ti okoli 8. ure ta lokal. — Prihodnji sestanek bo ravno tam prihodnji četrtek. — Somišljeniki v Trstu, vsi v nedeljo v Ljubljano!

— **Srebrna maša slovenskega duhovnika v Ameriki.** V nedeljo, 17. t. m. daruje slovesno srebrno sv. mašo naš odlični rojak č. g. Ivan Metod Solnce, župnik v St. Paulu v Ameriki. Iz stare domovine pošiljamo uglednemu, za ameriške Slovence prezaslužnemu gospodu jublantu najiskrenejše čestitke!

— **Iz Bohinja.** Pred nekaj dnevi so zopet izginile napisne deske »Slovenskega planinskega društva«, ki so stale ob mostu čez Ribnico v Srednji vasi. Kazale so »Na Stritarjev razglednik« in »K slapovom Ribnice«. Pred nekaj meseci so bile odtrgane samo table, ki so se pa našle v vodi in se spet pritrdile nazaj. Sedaj je pa izginilo vse, deske in kol, neznanu kam. S precejšnjo gotovostjo se sumi, kdo je storil to pobalinstvo. Poklicana oblast naj krivca izsledi in kaznuje z vso strogostjo.

— **C. in kr. intend. 3. voja v Gradcu** je poslala trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani izvod razglaš o temeljnih cenah za ponudbe producentov glede dobave pšenice, rži in ovsa, potem naznanila glede natančnejše potrebnosti teh predmetov za režijske namene c. in kr. vojne za leto 1910. Ta razglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani v vpogled.

— **Zakupni razglas.** C. in. kr. vojaško oskrbovalno skladišče v Ljubljani je poslalo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani nakupni aviso zaradi zagotovitvenja sene in slame za vojno upravo. Zadevne zagotovitvene razprave se bodo vršile v Mariboru dne 22., v Beljaku dne 25. in v Celovcu dne 26. oktobra t. l. pri c. kr. vojaških oskrbovalnih skladiščih. Pismene ponudbe je poslati do 9. ure popoldne gori navedenih dni dotičnim oskrbovalnim skladiščem. Nakupni aviso je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani v vpogled.

— **Svarilo.** Dobili smo poročilo, da se po tu- in inozemstvu vabi k udeležbi na neko mednarodno razstavo (»Esposizione Internationale d'Igiene Arte, Produzioni, Industria-Torino 1909«). Od zanesljive strani se svari pred udeležbo na tej razstavi.

— **Kupčijske razmere v Konstanci.** Tvrdke, ki imajo v Konstanci na Rumunskem kupčijske zveze, dobé v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani važna zaupna poročila o tamošnjih kupčijskih razmerah.

— **Oddaja dobav na Turškem.** C. kr. trgovski ministristvo je poslalo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani poročilo lista »Osmanischer Lloyd« o napredku, ki se kaže na Turškem v zadnjem času glede na javno submisijo. Poročilo je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

— **Matica Slovenska** izda za l. 1909. sedmero knjig in sicer: 1. Bleiweisov Zbornik, (študije o literarni in politični naši zgodovini Bleiweisovih in Levstikovih časov); 2. Zabavna knjižnica; 3. Knezova knjižnica, (obe z zabavnim čitvom); 4. »Onegin«, pesnitev Rusa Puškina, prevedel dr. I. Prijatelj; 5. »Koroška«, I. zemljepisni del (s slikami in z natančnim jezikovnim zemljevidom te dežele, napisal dr. M. Potočnik); 6. Stanko Vraz, (obsežna študija, napisal dr. Branko Drechsler); 7. Štrekelj, Narodne pesmi. — Knjige so matone natisnjene in se bodo letos rano razpošiljale. Naj zato čimprej pošlje članarino (4 K), kdor želi dobiti letošnje knjige.

— **Zemljevid »Matice Slovenske«.** — »Matica Slovenska« daje na znanje, da se na naročila brez obenem poslanega denarja ne more ozirati.

Štaterske novice.

Š **Središče.** S prvim oktobrom smo dobili v Središče brzojavno postajo, na kateri je nastavljena — nemška telegrafistka. Ali ni Slovenk ali vsaj takih, slovenskega jezika zmognih?

Š **Štaterski deželni šolski svet** je v seji 7. oktobra imenoval kot definitivne učitelje Jožefa Čurčiča pri Sv. Barbari v Halozah, Jožefa Valenčiča v Zidanem mostu, Cirila Vertovca v Lokavcu, Alojzija Bučarja v Dobro. Začasno sta bila upokojena: učitelj Mithaus in učiteljica Antonija Valenčič v Pletrovčah.

Š **Morilca raznašalca Ploja** iz Kapel sta dva mladeniča iz ptujskega okraja, stara 17 in 24 let.

Š **Ne ve, ne kod ne kam.** V soboto ob osmi uri je orožnik prišel v Celju nekega moža, delavca, ki ne ve za svoje ime, ne pove, odkod je prišel in se ne zaveda, kaj da je.

Š **Položaj vinogradnikov.** Odličan kmet iz Murskega polja nam piše: Brati

smo pričeli. Mnogo boho nabrali, le deževje zadnji čas nam je preprečilo, da kakovost ni ravno taka, kakor smo pričakovali. Kupci se že tudi oglašajo in čuje, kako ceno nam ponujajo: Deset do dvalet vinarjev za liter. Ali ni to nekaj, kar mora našega že tako ubogega kmeta popolnoma uničiti. Celoletno delo in to tako drago, razni material in drugo je stalo stotine in stotine, sedaj pa, sedaj, ko bi se vsaj nekaj odškodoval za vse to, pa ne more svojega blaga spraviti v denar, če pa proda, potem pa za sramotno ceno. Gostilničarji na Koroškem, Kranjskem in drugod, kjer kupujete razna dalmatinska in istrijska vina, morda celo od Lahov, pridite k nam po vino! Mnogo je še lanskega, ki se lahko kosa z vsakim dalmatincem in istrijancem, mnogo pa bomo pridelali letos. Pridite torej v Slovenske, ljutomerske in ormoške gorice, vsi imamo dobro vino, sladke most in ugodno železniško zvezo!

Š **Ivanjanske novice.** V Veličmah je zadnje sredo popoldne gorelo pri Škrinjaru. Predno so ljudje mogli priti iz gorice in njiv, so bile že vse strehe v ognju. Zgoreli so vsi, že spravljani letni pridelki, raznovrstno orodje in posoda. — Bratvo smo ravnokar otvorili in kjer nas ni obiskala šiba božja — toča, bomo imeli precej in dobrega vina. Cena je pa taka, da nas je sram povedati: 10 do 20 v liter? Potem vinogradnik s tem niti bračev ne plača, kje pa je ostalo letno delo? — Med našimi mladimi je začelo nekaj vreti. Začeli so že s petjem in v kratkem bo donel svetinjskega hriba v nižave naš domači pevski zbor. Fantje in dekleta, pa še pevovodja: Le korajžno naprej!

Š **Kapela.** Osumljeni Oger ni bil morilec raznašalca žemelj, Ploja. C. kr. orožnikom se je posrečilo takoj drugi dan prijeti zločinca, dva brata iz ptujskega okraja, izmed katerih je eden 19, drugi pa 23 let star.

Š **Ustrelil je** v Gajovcih Simon Berjak iz Borovca v ptujskem okraju posestnikovega sina Preloga. V Gajovcih so se stegli fantje iz Borovca z domačimi. Kroglja je zadela Preloga v glavo. Bil je takoj mrtev. Morilca so izročili mariborskemu sodišču.

PROTIŠPANSKE DEMONSTRACIJE ZA RAZBOJNIKA FERRERA V PARIZU.

Pariz, 15. oktobra. Protišpanske demonstracije pretekle srede so bile najbolj nasilne in divje manifestacije, ki so se dogodile tekom zadnjih let v Parizu. Demonstranti so došli pred špansko poslaništvo skoro do sto korakov oddaljenosti in samo skor desetkratni kordon policije in republikanskih gardistov je preprečil, da se niso izvršili na špansko poslaništvo divji napadi. Policijski prefekt Lepin je bil ranjen v trenutku, ko je pozval občinstvo, naj bo mirno. Dokazano je, da je Lepin dobil opekline na obrazu od strela iz revolverja, ki ga je sprožil proti njemu španski anarhist Emanuel della Torre. Tega napadalca so prijeli na lico mesta in pred njegovimi nogami so našli še gorek revolver. Izsledili so tudi napadalca, ki je ustrelil nekega policaja. Napadalec je neki tkski pomočnik Avgustin Michel. Ogorčenje policistov in gardistov, katere je ljudstvo obmetavalo s kamenji, je bilo toliko, da so predstojniki le z veliko težavo zadrževali mostvo. Policaji, od katerih je mnogo krvavelo, so hoteli z golimi sabljami napasti množico. Deloma se je to tudi zgodilo, a ranjeni demonstranti so pobegnili, da bi ne bili aretirani.

Ljubljanske novice.

Ij **Pesmi vseh avstrijskih slovanskih narodov** se bodo glasile v nedeljo v »Unionu«. Pevci »Ljubljanec« se udeležijo že dopoldanskega shoda S. L. S., zvečer pa nastopi zbor »Ljubljanec« s celo vrsto umetnih in narodnih skladb. Odbor »Ljubljanec« je sestavil za ljudsko slavnost bogat spored, ki bo govoto zadovoljil vse udeležnike. Nedeljska ljudska slavnost naj zbere vse, ki ljubijo slovensko glasbo in pošteno zabavo.

Ij **Nova izvirna Medvedova narodna igra na slovenskem odru.** — Predstava »Ljudskega odra«. V nedeljo popoldne ob 3. uri se predstavlja ta nova Medvedova narodna igra na slovenskem odru. Omogočeno je tako udeležiti se te predstave v najboljnejšem številu tudi okoličanom. Ljubljansko občinstvo opozarjamo, da se sedeži že prodajajo v Sežarkovi trafiki. Za udeležence nedeljskega shoda Vseslovenske Ljudske Stranke se bodo prodajale vstopnice v nedeljo od 10. ure dalje v veliki dvorani »Uniona« pod balkonom. Predstava bo skrbno uprizorjena, sodelujejo samo domače moči. Poleg odličnih bivših članov slovenskega gledališča, nastopi tudi to pot prvičkrat na odru nekaj novih moči, dovolj povoda za splošno zanimanje. V nedeljo popoldne torej z najboljše udeležbo počastimo domačo dramsko umetnost!

Ij **Tri godbe** bodo igrale na ljudski slavnosti v »Unionu« v nedeljo, 17. t. m.

v veliki dvorani »Uniona« bo igral celotni orkester »Slovenske Filharmonije«, v kleti novi orkester in v kavarni godba ciganov.

Ij Dobitki za slavnost »Ljubljane« se sprejemajo danes od 6. do 8. ure zvečer v predni dvorani »Slovenca« in tudi še jutri, v soboto, istotam od 6. do 8. ure zvečer.

Ij Razstava dobrih »Ljubljane« bo v nedeljo, 17. t. m. od 10. ure dopoldne dalje v mali dvorani »Uniona« ter vabimo občinstvo, da si že v nedeljo dopoldne ogleda zanimivo, krasno razstavo.

Ij Hrvaška trgovina s slikami Petar Nikolič iz Zagreba je poslala za slavnost »Ljubljane« veliko sliko, ki bo gotovo vzbujala zanimanje vseli udeležencev. Več o tej vlezanimivi sliki še spregovorimo.

Ij Kratki prostost je užival 21 let stari prisiljenec Valentin Pirnat rodom iz Šinnaca na Hrvaškem ter pristožen v St. Mihael - Stopiče. Pobegnil je od dela v Gradišču dne 11. t. m. dopoldne ter jo krnil proti domu. Prišel pa je šele do Zatične in že ga je dohitela roka pravice in Pirnat je moral zopet nazaj v hišo pokore.

Ij Poročil se je nadporočnik g. Leon Papič, z gđ. Almo Treo, hčerko tukajšnjega stavbinskega mojstra Viljema Treota.

Ij Prijeti tatici. 26 let stara Marija Lamprehtova iz Sela pri Grosupljem je bila pred kratkim prijeta po orožništvu radi tatvine in na to izpuščena na prosto. Lamprehtova pa to še ni izpametovalo in je takoj vstopila k neki stranki v službo in zopet ukradla služkinji srebrno žepno uro z žimnato verižico. Predvčerajšnjim jo je policija izsledila in aretovala. Tudi brezposelna služkinja Frančiška S. iz Radeč je bila aretovana, ker je hotela vzeti v neki špeceriji na ime svojega prejšnjega gospodarja pet kil kave, a jo je dobila le en četrt kile. Obe so oddali sodišču.

Ij Vzgoja liberalne mladine. Liberalno mladino menda malo uče dostojnosti. Po ljubljanskih cestah se vidijo včasih tako odurni prizori, da nič kaj posebno niso Slovencem v čast. Že z ozirom na naraščajoči promet s tujci bi se moralo v šolah najstrožje gledati na to, da se mladino navadi najdosojnejšega vedenja na ulici. Prav posebno se v surovostih odlikujejo nekateri paglavci, ki obiskujejo ljudsko šolo na Cojzovi cesti. Te dni so na cesti opazili nekega našega somišljenika z Orfovim znakom. Obkolili so ga in kričali nanj: »Čuk, čuk!« Ne bi škodilo, če bi stariši in učitelji nekoliko pazili na to, da se mladina ne posurovi in da se nauči vsaj toliko olike, da ne bo njeno obnašanje v sramoto slovenskemu središču.

Ij Brezbržnost magistrata. Pretekli teden polagali so kabel do frančiškanske cerkve in razdrli zaradi tega prelaza pri Lenčetovi in pri Hauptmanovi prodajalni. Razno kamenje zmetali so na kup, a do danes ni prišlo magistratnim uslužbencem na misel, da bi te kupe kamenja odpravili, dasiravno motijo ves promet, posebno na vogalu Hauptmanove prodajalne, kjer je vedno promet najživahnejši in tudi mlekarški vozički nimajo zadostnega prostora. Skrajni čas je že vendar, da se te ovire odstranijo; taka zanikrnost bi ne delala čast najzadnji hribovski vasi, temmanj pa ljubljanskemu mestu, katerega nekatere dobro plačane uslužbenice vidimo povsod, le tam, kjer bi morali biti in kjer jih stranke iščejo, jih ni na odločenem jim prostoru.

Duhovska vest.

Ij Za župnijo sv. Jakoba v Ljubljani je prezentiran tamošnji župni upravitelj č. g. Janez Barle.

Telefonska in brzojavna poročila.

MINISTRSTVO VLASIČ.

Budimpešta, 15. oktobra. Sedaj se krona bavi z mislijo, imenovati ministrstvo z Vlasičem na čelu. Vlasič je bil minister za nauk in je zdaj predsednik upravnega sodišča. Zda se pogaja z neodvisno stranko. Danes odpotuje Wekerle na Dunaj, da cesarju o položaju poroča.

TRŽASKE BARABE ZA RAZBOJNIKA FERRERA.

RANJENI POLICAJI IN DEMONSTRANTI.

NARODNA DELAVSKA ORGANIZACIJA ZA ANARHISTA!

Trst, 15. oktobra. Včeraj predpoludne, ko se je izvedelo, da je vest o usmrtni Ferrerja potrjena, so najprej dijaki laških srednjih šol zapustili šole in se po-

dali demonstrativno po mestu, vpiljoči proti Španiji in v prilog Ferrerju. Kmalu za njimi so nastopili, zapustivši delo, tudi tržaški črkostavci, in sicer najprej oni »društvene tiskarne« (Tipografia sociale), potem oni tiskarne Morterra in za njimi še drugi. Poleg tega so pa štrajkujoči črkostavci sami poslali deputacije v svobodno luko, v Lloydov arsenal in drugam, kjer so izabili delavce, da so demonstrativno zapustili delo. Šli so pa tudi po vseh trgovinah in zahtevali, da naj bodo vse trgovine popoldne zaprte v protest proti usmrtni Ferrerja. Seveda so se trgovci in obrtniki skoro vsi podvrgli tej zahtevi in zaprli svoje prodajalne, oziroma delavnice. Demonstrantje so razbili ob 4. uri popoldne nekaj šip ekspedicijske trdnjave Adriatica na trgu pred pošto palačo. Ob 8. uri zvečer so razbili par luči kavarne »Minerva« na Acquedotto in nekaj šip hotela Volpich. Z oken delavskega doma, delavske zbornice in Narodne delavske organizacije so visele zastave, povite v žalni znak. Ravno ob istem času, namreč ob 12. uri in pol, so se pa demonstrantje podali pred škofijo, kjer so demonstrirali z žvižganjem in vpili: »Doli s papežem!« — Ko so šli demonstrantje po Corsu, so srečali nekega duhovnika. Takoj, ko so ga zagledali, so začeli vpiti proti klerikalizmu sploh in nekateri so dotičnega duhovnika celo insultirali. — Ob 2. uri popoldne je prišlo v ulici della Barriera vecchia do spopada med demonstranti in redarji, ki so demonstrante razgnali. Redarji so nastopili z golimi sabljami in so aretovali več demonstrantov. Demonstranti so čisto po vzoru Ferrera začeli metati v policijo kamene. Eden kamnov je zadel redarstvenega nadzornika Ivana Verčiča v spodnjo čeljust na desni strani. Prišlo je celo do hudega spopada med demonstranti in redarji ter je bilo več demonstrantov aretiranih. Sploh je bilo tekom včerajšnjega dne aretovanih večje število oseb, a pridržanih v zaporu in oddanih deželnemu sodišču je bilo le kakih 14 oseb. Ranjenih je bilo tekom včerajšnjih demonstracij več oseb. Med temi beležimo: Amelija Covi, policijski agent Josip Marnello, Roman Fabri, Fran Schneider, Fritz Hardtl, Henrik Kolin.

Madrid, 15. oktobra. Ferrerja so včeraj zjutraj v Barceloni pokopali.

Pariz, 15. oktobra. Včeraj so apaši zopet v prilog Ferrerja razsajali. Napadli so prodajalne in kioske, da bi ropali. Čedne čestilce Ferrerove je policija razgnala.

Pariz, 15. oktobra. Špansko poslaništvo straži noč in dan policija in republikanski gardisti. V poslopiju poslaništva je polno detektivov, ki opazujejo došle ljudi. Vhodi k španskemu poslaništvu so strogo zastraženi.

Pariz, 15. oktobra. Listi poročajo, da so ustrelili v Montjuichu tri Francoze po kratkem procesu, ker so bili obtoženi, da so se udeležili julijske revolucije v Barceloni.

SAMOUR ARISTOKRATA.

Neapelj, 15. oktobra. Sin markija de Blasio, 30-letni podkonzul argentinske republike, se je ustrelil. Družina markija de

Za zopetno hitro pridobitev polnih moči po prestani mrzlici

in drugih slabilnih boleznih napravi SCOTT-ova emulzija izkušeno najboljšo učinke.

SCOTT-OVA EMULZIJA

prijetno diši, je lahko prebavna in jo radi uživajo celo tisti, ki vseh drugih izdelkov ne morejo prenašati. Zatorej je tudi

Scott-ova emulzija

na široko najbolj učinkujoča. Kar se tiče čistosti njenih sestavin in zanesljivosti v učinku, je Scott-ova emulzija popolnoma vzorna in splošno priznana za neprekosno vzor-emulzijo.

Cena izvorni steklenici 2 K 50 v. Dobi se v vseh lekarnah.

Z dobrim uspehom se pripravlja k

skušnji za enoletne prostovoljce

Tozadevna vprašanja naj se naslovijo na upravo »Slovenca« z naslovom »Skušnja«.

Blasio je ob potresu v Regiu izgubila vse premoženje. Ker je pri potresu izgubila življenje tudi nevesta mladega markija, se je ta ustrelil vsled žalosti.

Izvid gospoda profesorja L. Hoferja pl. Sulmthala, profesorja medic. propedeutike na c. kr. univerzi v Gradcu.

Uporabljal sem Vaš preparat, Serravallovo kina vino z železom v najrazličnejših slučajih malokrvnosti in oslabelosti z jako dobrim uspehom, ter je lahko najtopleje priporočam.

Gradec, 22. septembra 1895.

Prof. dr. L. pl. Hofer.

M. 292 (35).

2874

Zahvala.

1—1

Povodom smrti svoje iskreno ljubljene, nepozabne sestre, gospodične

Marije Aleš

izrekam tem potom svojo najtoplejšo zahvalo č. g. p. Kajetanu za obiske med boleznijo, za tolažila sv. vere ter prečistiti duhovščini za obilno spremstvo. Srčna hvala nadalje slav. slov. kat. izobr. društvu za ganljivo petje pred hišo in ob odprtem grobu, slav. ženskemu odseku slov. kršč. soc. zveze v Ljubljani z zastavo, sl. društvu tobačnih delavcev in delavk, vsem darovateljem vencev in sploh vsem, ki so preljubo pokojnico spremlili na zadnji poti k večnemu počitku.

Gilnce pri Ljubljani, 12. oktobra 1909.

Žalujoča sestra.

Posteljno vlago

odstrani **zajemčeno** takoj! Slovita priznanja in pohvale. Zdravniško priporočeno. Starost in spol se morata naznaiti. Knjižico pošlje zastoj: **Zavod „Sanitas“** Velburg P 347 Bavarsko. 2843 1

Ulattermannovem drevedu se nahaja od danes nadalje menažerija

z redkimi živalmi iz vseh delov sveta. Predstave vsak dan ob 5. in 7. uri zvečer. Glavna predstava: boj z medvedi in krmljenje v nedeljo in praznik ob 11. in od 2. ure pop. vsako uro. Cene prostoro: I. 40 v, otroci 30 v; II. 30 v, otroci 20 v. 2845 3—1

2844 Za izplačljivo se iznajdba iščem 3—1

družabnika,

ki bi mogel financirati potrebno **patentovanje**. Blagohotne resne ponudbe pod »iznajditelj« pošto ležeče Ljubljana.

Sobno slikarska in pleskarska turdka

Speletič & Remžgar, Ljubljana, Rimska cesta 16

se priporoča **slavnemu občinstvu za vse v to stroko spadajoča dela v Ljubljani kakor tudi na deželi.**

Delo solidno. Cene primerne.

920 (1)

St. 571/pr.

RAZPIS.

2881 3—1

V deželni prisilni delavnici je izpraznjena

služba hišnega zdravnika

z letno nagrado 2000 K.

Služba se odda s pogodbo ter velja za njo enomesečna odpoved. Pojasnila o službenih dolžnostih daje vodstvo deželne prisilne delavnice in deželno tajništvo.

Prosilci naj predložijo svoje prošnje

do 31. oktobra 1909

podpisanemu deželnemu odboru.

Od deželnega odbora kranjskega

v Ljubljani, dne 15. oktobra 1909.

Podružnice Spljet, Celovec

- In Trst -

- Delniška glavnica -
- K 3.000.000. -

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani Stritarjeve ulice 2

sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun, ter je obrestuje po čistih

1/2 %

Kupuje in prodaja srečke in vse vrste vrednostnih papirjev po dnevnem kurzu.

Podružnice Spljet, Celovec

- In Trst -

- Rezervni fond -
- K 300.000. -